

Granskning av betyg och bedömning Jönköpings kommun

Innehåll

Sammanfattning	1
1. Inledning	3
2. Granskningsresultat	6
3. Diskussion och bedömning	15
Bilaga 1	17
Bilaga 2	18

Sammanfattning

Deloitte AB har av de förtroendevalda revisorerna fått uppdraget att granska betyg och bedömning i grundskolan i Jönköpings kommun.

Revisionsfråga

Säkerställer barn- och utbildningsnämnden att betygssättning och bedömning inom grundskolan sker på ett ändamålsenligt sätt?

Svar på revisionsfråga

Vår bedömning är att barn- och utbildningsnämnden inte fullt ut säkerställer att betygssättning och bedömning inom grundskolan sker på ett ändamålsenligt sätt.

Utifrån vad som framkommit i granskningen lämnas följande iakttagelser och rekommendationer:

Iakttagelser

- De genomsnittliga meritvärdena i Jönköpings kommun stiger över tid precis som genomsnittet för riket. Detta kan bero på den underliggande betygsinflation som är konstaterad i hela riket och inte på förbättrade prestationer.
- Fullmäktige har sedan flera år ett mål att andelen elever som når målen i alla ämnen i årskurs 9 ska öka årligen jämfört med tidigare års utfall. I figur 3 framgår att andelen elever som når kunskapskraven i samtliga ämnen är på samma nivå som för 10 år sedan.

- Nämnden har en medveten strategi att inte utarbeta lokala styrdokument och riktlinjer utöver de mål fullmäktige formulerar. Verksamheten skall arbeta efter de nationella styrdokumenterna.
- Den sammantagna bilden av ämnesnätverken mellan skolor är att de fungerar olika väl. Generellt finns en avsaknad av en tydlig styrning av nätverken.
- Även samarbetet inom skolorna tenderar att variera. Några lärare framhåller mycket goda samarbeten inom ämneslagen. Andra lärare framhåller att samarbetet inom deras skolor kan utvecklas.
- Vår uppfattning efter genomförd granskning är att det finns möjlighet att utveckla arbetet med sambedömning inom och mellan skolor i nämndens verksamhet.
- Återkommande i granskningen lyfts betygssättning i årskurs 6 och 7 fram som ett utvecklingsområde. Förvaltningen har initierat aktiviteter för att stärka pedagogerna i betygssättningen.
- Nämnden har tidigare fått kritik av Skolinspektionen för bristande elevinflytande. Arbetet med elevinflytande har lyfts under föregående och innevarande läsår. Vår bedömning är att nämnden har fortsatt utvecklingsmöjligheter.

Rekommendationer

Barn- och utbildningsnämnden rekommenderas att:

- Förbättra likvärdighet avseende bedömning och betygssättning genom att
 - utveckla och förbättra arbetet med sambedömning mellan pedagoger inom ett specifikt ämne, både inom såväl som mellan skolor i kommunen

- tydliggöra styrning och syfte med ämnesnätverken för att åstadkomma ökad likvärdighet avseende bedömning och betyg mellan kommunens skolor
 - fortsätta arbeta för en mer rättvisande och likvärdig betygssättning i årskurs 6 och 7 med anledning av den osäkerhet som finns i lärarkollegiet avseende om betygen är för låga i förhållande till elevernas kunskapsnivåer
- fortsätta arbeta för ett ökat elevinflytande samt att verka för en ökad samsyn kring begreppet elevinflytande och vad det ska innebära i praktiken
- arbeta för ökad måluppfyllelse inom grundskolan avseende ökning av andel elever med godkänt betyg i alla ämnen i årskurs 9, i linje med fullmäktiges beslut
- fortsätta att utveckla och stärka pedagogernas förmåga att kontinuerligt bedöma elevernas kunskapsutveckling.

Jönköping den 20 november 2015

DELOITTE AB

Johan Osbeck
Certifierad kommunal revisor

Jakob Janerheim
Revisor

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Deloitte AB har av de förtroendevalda revisorerna fått uppdraget att granska betyg och bedömning i grundskolan i Jönköpings kommun.

1.2 Syfte och avgränsning

Projektet syftar till att granska om barn- och utbildningsnämnden säkerställer ändamålsenlig betygssättning och bedömning i grundskolan.

Granskningen avgränsas till betyg och bedömning i åk 6-9 samt utfall på nationella prov mellan åren 2006-2015 i Jönköpings kommun. De ämnen som omfattas av granskningen är i huvudsak svenska, matematik, och engelska. Jämförande resonemang kommer även att föras kring andra ämnens betygsnivåer.

1.3 Revisionsfråga

Säkerställer barn- och utbildningsnämnden att betygssättning och bedömning inom grundskolan sker på ett ändamålsenligt sätt?

1.4 Underliggande frågeställningar

- Hur ser variationen i meritvärde för årskurs nio ut de senaste fem åren?
- Har vissa ämnen redovisat större förändringar över tid än andra ämnen?
- Vilket analys- och utvecklingsarbete bedriver nämnden avseende bedömarkompetens inom de olika ämnena?

- Hur kommunicerar lärarna under läsåret, i bl.a. utvecklingssamtal, hur eleven ligger till prestations- och betygmässigt?
- Hur har kommunen involverat eleverna i planering, genomförande och utvärdering i undervisningen?
- Sätter kommunen rättvisande betyg?
- Säkerställer kommunen att alla elever får en likvärdig bedömning, både mellan skolenheter inom kommunen och jämfört med riket i övrigt?

1.5 Revisionskriterier

Granskningens revisionskriterier är Skollag (2010:800), Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Skolverkets allmänna råd samt kommunens mål och riktlinjer.

1.6 Metod och granskningsinriktning

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och analys av statistik samt genom intervjuer. Intervjuer har genomförts med grundskolechef, biträdande grundskolechef, rektorer, specialpedagog och lärare i svenska, matematik och engelska.

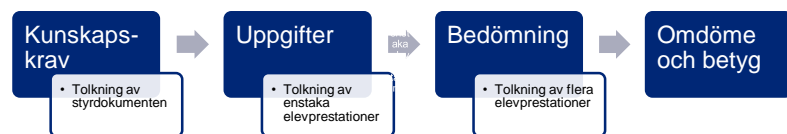
1.7 Kvalitetssäkring

Rapporten har sakgranskats av förvaltningens företrädare.

1.8 Definitioner

Bedömning

Sverige har ett mål- och kunskapsrelaterat betygssystem, där elevernas prestationer ska bedömas i relation till kunskapskraven i kursplanerna. Systemet ställer krav på läraren att analysera och tolka formuleringar i styrdokumenterna samt att analysera och tolka elevernas prestationer. Att bedöma en elevs kunskaper handlar primärt om att samla in olika typer av information om elevens arbetsprestationer och att tolka dessa.

Figur 1. Tre tolkningsled som måste bli samstämmiga för att bedömning och betygssättning ska bli likvärdig. Källa: Sambedömning i skolan, Skolverkets stödmaterial.

Skolverket skriver att det måste finnas en samstämmighet i samtliga led i figur 1 för att lärarnas bedömning och betygssättning skall vara likvärdig.

I den samlade bedömningen skall läraren utifrån ett allsidigt underlag sätta ett betyg utifrån kursplanernas kunskapskrav. Risker finns kopplat till att lärare tolkar styrdokumenterna olika. Vidare kan det innebära att olika lärare tolkar och värderar samma elevarbete olika men också att olika lärare väger samman motsvarande betygsunderlag på olika sätt och därmed ger olika betyg för likvärdiga prestationer. Dessa osäkerhetsmoment beskrivs ofta som orsaker till bristande likvärdighet.

Sambedömning innebär att lärare samarbetar om bedömning eller betygssättning, till exempel genom att bedöma elevernas prestationer tillsammans eller genom att diskutera bedömningen. Fokus ligger främst på hur lärare gemensamt tolkar och värderar elevernas prestationer utifrån kurs- och ämnesplanernas förmågor och kunskapskrav.

Betygsättning

Av skollagen framgår att betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad inom det aktuella ämnet.

Det finns kunskapskrav för alla ämnen i grundskolan. Kunskapskraven beskriver vad som krävs av eleven för godtagbara kunskaper och för olika betyg.

Betyg sätts efter en nationell betygsskala med sex steg. Beteckningarna A-E för godkända resultat och F för ej godkänt resultat. Betyget ska uttrycka i vilken mån en elev har uppnått de kunskapskrav som finns för varje ämne. I de årskurser där betyg sätts finns kunskapskrav för betygen A, C och E. Betyget D ska sättas då eleven nått kunskapskravet för E i sin helhet och till övervägande del kunskapskravet för C. Betyget B ska sättas då eleven nått kunskapskravet för C i sin helhet och till övervägande del kunskapskravet för A.

Nationella ämnesprov

Syftet med de nationella ämnesproven är att stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning. I de ämnen där det finns nationella ämnesprov ska därför provresultaten användas som stöd vid bedömningen och betygssättningen samt komplettera lärarnas övriga bedömningsunderlag. Allt i ett ämne provas dock inte i proven eftersom de

då skulle bli allt för omfattande. De prövar delvis olika områden i ämnena från år till år för att, sett över några år täcka alla delar i ämnet.

Skolverket betonar att det inte finns någon fastställd relation mellan provresultat och betyg. Systematiska avvikelser på skolnivå eller mellan skolor kan vara tecken på att det finns behov av att granska betygssättningen inom eller mellan skolor. Om nästan alla elever har exakt samma betyg som på det nationella provet kan det å andra sidan vara tecken på att lärare enbart tagit hänsyn till provresultatet vid betygssättningen. Det är därför viktigt att rektorn ser till att lärarna diskuterar betygssättning utifrån kunskapskraven i de olika ämnena, elevernas visade kunskaper och resultaten från de nationella ämnesproven. Diskussionerna behöver också föras mellan skolenheter för att stärka likvärdigheten i betygssättningen mellan skolor, till exempel i nätverk av olika slag eller ämnesträffar. Huvudmannen har ett särskilt ansvar för att bedömning och betygssättning sker på ett likvärdigt sätt.

2. Granskningsresultat

Utifrån genomförda intervjuer och dokumentstudier presenteras i följande kapitel resultatet av genomförd granskning.

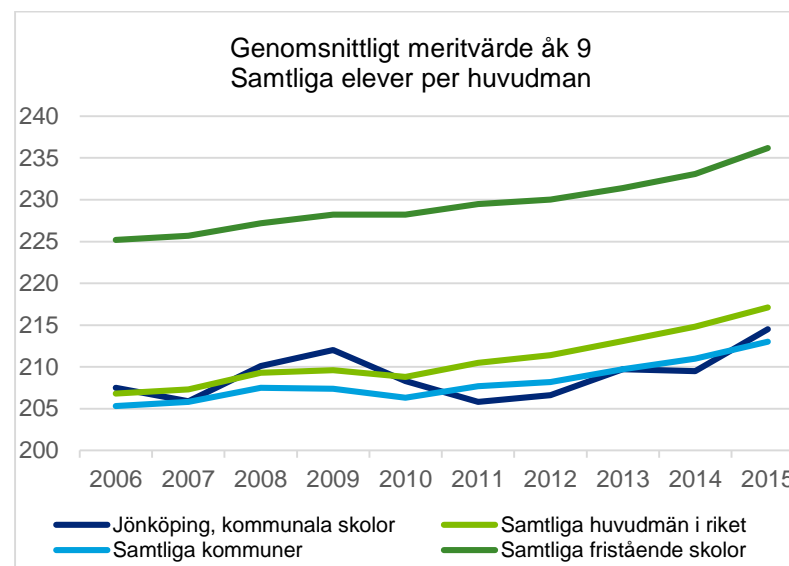
2.1 Betygsutveckling

Meritvärden

Betygsstatistik ska användas med mycket stor försiktighet då många bakomliggande variabler påverkar den. Tillsammans med analytiska resonemang kan betygsstatistik emellertid ge indikationer på eventuella behov av åtgärder i en kommun.

Nedan presenteras utvecklingen i meritvärde i årskurs 9 inom Jönköpings kommun samt hela riket, den senaste 10-årsperioden.

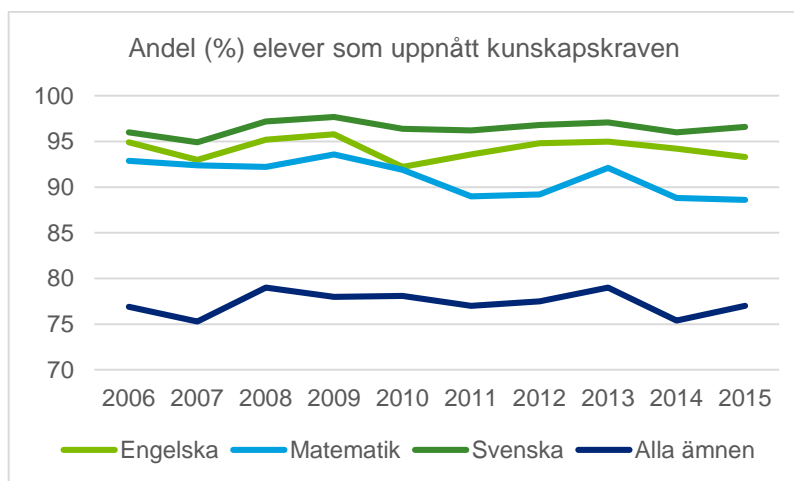
- Kunskapsresultaten i form av medelbetyg i årskurs 9 visar att Jönköpings kommun har haft ett något lägre snittbetyg än genomsnittet för samtliga kommunala skolor perioden 2011 till 2014.
- Läsåret 2014-2015 noteras däremot högre meritvärde i kommunala skolor i Jönköping än samtliga kommunala skolor i riket.
- Vi noterar vidare att fristående skolor i genomsnitt har högre meritvärden än kommunala skolor.
- Genomsnittet för såväl samtliga kommunala skolor som de fristående skolorna visar att meritvärdena stiger över tid.

Figur 2. Betyg årskurs 9, genomsnittligt meritvärde, samtliga elever per huvudman. Källa: Skolverket Siris.

Andel som når kunskapskraven

Fullmäktige har sedan flera år ett mål att andelen elever som når målen i alla ämnen i årskurs 9 ska öka årligen jämfört med tidigare års utfall. I figur 3 framgår att andelen elever som når kunskapskraven i samtliga ämnen är på samma nivå som för 10 år sedan.

Figur 3. Andel elever som uppnått kunskapskraven i respektive ämne i Jönköpings kommun, kommunala skolor. Källa: Skolverket Siris.

- Andelen elever som uppnått kunskapskraven (betyg A-E, tidigare G-MVG) i svenska och engelska i årskurs 9 i Jönköpings kommun har varit relativt konstant över de senaste tio åren.
- Matematik visar en svagt fallande trend och läsåret 2014-2015 var det 88,6 % av eleverna som fick godkänt jämfört med 93,6 % vid toppnoteringen år 2009.

Måluppfyllelse respektive skola

I tabell 1 nedan redogörs för måluppfyllelsen i respektive skola. Vi noterar en spridning mellan skolorna sett till andelen elever som når godkänt i alla ämnen. För att ta hänsyn till skolornas unika förutsättningar presenterar vi modellberäknat värde enligt SALSA. SALSA är Skolverkets verktyg för att ta hänsyn till bakgrundsfaktorer som föräldrars utbildningsnivå, nyinvandrade elever och fördelningen pojkar/flickor i skolorna. Eftersom SALSA inte har all information om elever som påverkar resultatet i skolan går det inte att få fram fullständig förklaring till skillnaderna av resultaten

mellan olika skolor. Dock kan det ge en indikation. En negativ residual, det vill säga skillnaden mellan det faktiska värdet och modellberäknade värdet, indikerar att skolan inte presterar i nivå med vad den förväntas göra enligt SALSA.

	Andel (%) som uppnått kunskapskraven i alla ämnen		
	Faktiskt värde	SALSA Modellberäknat värdet	Residual
Alfred Dalinskolan	63	82	-19
Attarpsskolan 6-9	94	87	7
Flahultsskolan	80	80	0
Junedalsskolan	86	88	-2
Ljungarumsskolan	71	83	-12
Ribbaskolan	82	78	4
Rosenlundsskolan 7-9	52	59	-7
Sanda idrottshögst.	88	87	1
Stadsgårdsskolan	66	74	-8

Tabell 1. Skolenheters resultat av slutbetygen i årskurs 9 med hänsyn till elevsammansättningen år 2014 i Jönköpings kommun. Källa: Skolverket Siris/SALSA.

lakttagelser

Vi noterar en spridning mellan de kommunala skolorna sett till andelen elever som når kunskapskraven år 2014. Spridningen kvarstår även efter analysmed Skolverkets SALSA-modell.

Fem av nio skolor har lägre andel elever som uppnår kunskapskraven i alla ämnen än vad som kan förväntas enligt det beräknade värdet i Siris/SALSA.

De genomsnittliga meritvärdena i Jönköpings kommun stiger över tid precis som genomsnittet för riket. Detta kan bero på en underliggande betygsinflation som är konstaterad i hela riket.

Andelen elever som når kunskapskraven i samtliga ämnen ökar inte.

2.2 Analys- och utvecklingsarbete avseende bedömarkompetens

Förvaltningen framhåller att det finns ett flertal forum för diskussion och analys kring arbetet med betyg och bedömning. Bland andra kan nämnas:

- Chefsmöten med samtliga grundskolerektorer
- Rektoreernas spårsmöten
- Nätverksträffar
- Arbetslagsmöten
- Ämneslagsmöten
- Personalkonferenser.

I avsnittet nedan utvecklar vi resonemanget kring några av dessa forum.

Styrdokument

Nämnden har en medveten strategi att inte utarbeta lokala styrdokument och riktlinjer. Verksamheten skall arbeta efter de nationella styrdokument som finns att tillgå såsom läroplan, kursplaner, Skolverkets allmänna råd och Skolverkets övriga stödmaterial. Det finns alltid en risk att enskilda lärare inte arbetar fullt ut efter de gällande nationella styrdokument.

Rektorsträffar

I förvaltningen finns etablerade rutiner för rektorsmöten varannan vecka där samtliga rektorer samt företrädare för förvaltningsledningen träffas. Vid dessa möten sker samtal utifrån bestämda diskussionsunderlag som bland annat berör bedömningsfrågor. Aktuellt ämne under hösten 2015 är införandet av en ny pedagogisk lärplattform kallad Vklass.

Ämnesnätverk

Barn- och utbildningsnämnden har skapat förutsättningar för ämnesnätverk mellan de kommunala skolorna. Ämnesnätverken träffas två gånger per termin under ledning av en rektor och avsikten är att en lärare från respektive skola skall delta i nätverket. Det finns ett nätverk för varje ämne i grundskolan.

Förvaltningsledningen framhåller i intervjuer att ämnesnätverken är ett naturligt forum för att diskutera bedömningsfrågor och ett verktyg för att nå ökad likvärdighet.

- Det finns däremot ingen styrning från nämnden eller förvaltningsledningen avseende vad nätverken skall behandla.

I samtal med lärare och rektorer framträder olika uppfattningar om hur väl nätverken fungerar. Det har framkommit att:

- lärarna är positiva till nätverkens avsikt och måna om att de skall finnas kvar,
- rektoreorna framhåller att förvaltningen har gjort inspel om frågor som bör lyftas på nätverken,
- det förekommer att rektor *inte* närvarar på nätverk då denne prioriterar andra arbetsuppgifter,
- strukturen upplevs vara väldigt olika där några nätverk har en tydlig agenda och en kallelse som skickas ut, andra nätverk saknar den strukturen,

- närvaron varierar och inom några nätverk uteblir flera skolor, det är också oklart om det är obligatoriskt att närvara,
- bedömningsfrågor är återkommande samtalsämnen på nätverksträffarna,
- sambedömning av prov har skett inom flera nätverk,
- från respektive skola närvarar en lärare från respektive ämne, det är inte helt klart hur kunskapen från nätverket förmedlas till övriga rektorer och lärare samt att det som lyfts på nätverken resulterar i faktisk förändring och utveckling.

Den sammantagna bilden av nätverken är att de fungerar olika väl. Generellt finns en avsaknad av en tydlig styrning av nätverken. Det finns tendenser till att lärare i hög grad själv väljer om de vill delta eller inte vilket medför att nätverken tappar kraft i utvecklingsarbetet.

Ämneslagsmöten

Inom de besökta skolorna finns exempel på forum för analys- och utvecklingsarbete i respektive ämne.

I intervjuer nämns schemalagda ämneslagsmöten där lärarna träffas regelbundet varje vecka med en fastställd dagordning. Lärarna framhåller att bedömarkompetensen gynnas när dessa forum fungerar tillfredsställande.

Andra exempel från skolorna är ämneslag som tagit fram gemensamma bedömningsmatriser och har rutiner för samrättning av nationella prov.

Det finns dock ingen gemensam nämnare mellan samtliga besökta enheter. I intervjuer framgår också att det finns önskemål om att utveckla samarbetet inom några enheter.

Kompetensutveckling betyg och bedömning

Samtliga lärare från grundskolan har deltagit i föreläsningarna som har sin utgångspunkt i Skolverkets material samt aktuell forskning gällande bedömning och betyg. Det framgår i intervjuer med lärare att föreläsningarna har varit uppskattade och utvecklande.

lakttagelser

Att inte utarbeta egna stödmaterial utan använda de som framtagits av Skolverket kan öka sannolikheten för likvärdig bedömning och betygssättning inom och mellan skolor i kommunen. Detta förutsätter naturligtvis att de tillämpas av alla inblandade.

Den sammantagna bilden är att ämnesnätverken mellan skolor fungerar olika väl. Även samarbetet inom skolorna tenderar att variera. Några lärare framhåller mycket goda samarbeten inom ämneslagen på enhetsnivå med regelbundna träffar och gemensamma bedömningsmatriser. Andra lärare framhåller att samarbetet inom deras skolenheter kan utvecklas.

2.3 Kommunikation och dialog

Kommunikation avseende hur eleven ligger till prestations- och betygsmässigt

Det är samstämtigt i genomförda intervjuer att utvecklingssamtal genomförs en gång per termin för samtliga elever i enlighet med skollagens bestämmelser. Därutöver förekommer ytterligare kontakter med elever och vårdnadshavare under terminen bland annat genom:

- enskilda samtal med/utan vårdnadshavare löpande vid behov,
- mentorssamtal,
- lärplattformen Vklass.

Utvecklingssamtal

Vår bedömning utifrån genomförda intervjuer är att lärare vid de besökta skolorna eftersträvar att involvera eleverna i utvecklingssamtalet och göra det till ett treparsamtal i enlighet med Skolverkets allmänna råd.

Lärare berättar bland annat om att eleverna får hålla i samtalet, arbeta med självskattning inför samtalen och reflektera över sina resultat. De exakta formerna skiljer sig åt mellan enheter och mellan årskurser.

Lärplattform

Av skollagen framgår att eleven och elevens vårdnadshavare fortlöpande ska informeras om elevens utveckling. I intervjuer framgår att de digitala lärplattformarna är ett viktigt verktyg i den löpande kommunikationen avseende elevens utveckling.

Under läsåret 2015-2016 implementeras kommunens nya lärplattform Vklass. I Vklass skall dokumentation om eleven samlas så att elev, vårdnadshavare, lärare och skolläda har tillgång till den. Exempel på information som samlas i Vklass är:

- schema
- frånvaro
- provresultat
- pedagogisk planering
- bedömningar
- elevernas självskattning.

Lärare framhåller i intervjuer att personal och elever fått tillgång till Vklass samtidigt. De anser att hur Vklass skall användas, måste få växa fram över tid.

Löpande bedömning

Den formativa bedömningen, dvs. den kontinuerliga bedömningsprocessen, är enligt intervjuerna etablerad hos flera lärare. Verktyg som tillämpas för att göra eleverna involverade är bland annat bedömningsmatriser för formativ bedömning, självskattning av eleverna, kamratbedömning.

Lärare och rektorer är samstämmiga i att ingen skall få ett betyg i slutet på året som eleven inte känner igen sig i. En uppfattning hos rektorer och lärare är att det nya betygssystemet har tvingat pedagogerna till en ökad tydlighet gentemot elever, föräldrar och personalen avseende bedömning och betygssättning.

Det framgår i intervjuer att en hög personalomsättning inom vissa enheter har påverkat utvecklingsarbetet avseende den löpande bedömningen och även kring formerna för utvecklingssamtal. Vikten av ett bra klimat i arbetslaget för att få ett bra utvecklingsarbete betonas vid flera tillfällen.

lakttagelse

En ny lärplattform implementeras i verksamheten under läsåret 2015-2016. En utmaning för nämnden framöver är att finna vägar för att nyttja lärplattformen på bästa sätt inom samtliga skolor.

Hur har kommunen involverat eleverna i planering, genomförande och utvärdering i undervisningen?

Av läroplanen framgår att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

Eleverna ska vara involverade i planeringen av undervisningen exempelvis genom att bidra med idéer om innehåll och arbetssätt.

Däremot är det läraren som beslutar om planeringen genom nödvändiga val och avgränsningar.

I Skolinspektionens regelbundna tillsyn av skolorna i Jönköpings kommun år 2013 framfördes kritik mot bristande elevinflytande.

Skolinspektionen fastställde att eleverna saknade reellt inflytande över undervisningens innehåll och utformning vid flertalet skolor. Myndigheten ansåg att rektorerna i högre utsträckning behövde ta sitt ansvar för att arbetsformerna utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas.

Det framgår i intervjuer att Skolinspektionens kritik startade ett arbete hos skolorna som började fråga varandra om hur arbetet med elevinflytande fungerade i praktiken. Flera skolor formulerade egna planer för arbetet med elevinflytande.

Förvaltningen framhåller att arbetet med skolans värdegrunds- och demokratiuppdrag, inklusive elevernas möjlighet till inflytande, lyfts under förra läsåret och under innevarande läsåret. Ämnet är återkommande vid förvaltningsledningens möten med rektorerna.

Intrycket från intervjuer med lärare och rektorer är att skolorna kommit olika långt i arbetet med elevinflytande. Vi får flera exempel på hur skolorna arbetar med elevinflytande i planering och utformning av undervisning. I huvudsak innefattar samtliga att upprätta en dialog med eleverna om vad som intresserar dem och hur de vill arbeta och bli utvärderade.

Ett positivt exempel att lyfta fram från intervjuerna är att rektor träffar eleverna i fokusträffar och diskuterar hur de är involverade i planering och utvärdering.

En rektor framhåller att lärarna inom enheten är olika duktiga på att involvera eleverna men att enheten arbetat aktivt med att lyfta fram goda exempel som inspirerar andra lärare.

Flera lärare är dock samstämmiga i att elevinflytande i praktiken är ett ständigt utvecklingsområde. Särskilt framhålls utmaningar i att involvera eleverna i den initiala planeringsfasen och samtidigt hålla sig till kursplanen och centralt innehåll. Vidare framkommer det i samtal att det också är en utmaning att förmedla till eleverna vad de faktiskt har fått vara med och påverka.

lakttagelse

Vi bedömer att nämnden startat utvecklingsprocesser avseende ökad elevinvolvering men av intervjuer framgår att det behöver förbättras ytterligare.

2.4 Betygsättning och bedömning

Bedömning

Under intervjuerna lyfter pedagoger och rektorer återkommande, utmaningarna i att bedöma kontinuerligt och inte bara bedöma utifrån vad eleven presterar på prov. En rektor framhåller att detta är ett viktigt fokusområde inom dennes enhet, just för att det finns lärare med allt för stort fokus på provresultaten. Rektorn vid en annan skola understryker att de kommit långt med att bedöma skriftliga uppgifter men att det är svårare när bedömningen avser det som sker i klassrummet.

Rektorer och lärare är samstämmiga i att bedömningen gynnas av att vara två lärare på lektionerna. Det är dock endast en liten andel av de lärare som intervjuas som har möjligheten att vara två i klassrummet.

I samtal med lärare framkommer att ett användbart verktyg i den löpande bedömningen är ett tydligt observationsschema för vad som skall bedömas i vilken situation. Flera lärare använder olika former av stöd men det framgår att den löpande bedömningen ses som ett utvecklingsområde.

Ytterligare exempel på hur enheterna arbetar med bedömningsfrågan är att involvera flera lärare vid bedömning och rättning av nationella prov. I flera skolor är hela ämneslagen involverade i de nationella proven även om läraren inte undervisar årskurs 9 det aktuella läsåret. Flera skolor, men inte samtliga, tillser att det finns två lärare vid muntliga nationella prov.

Särskilt svårt anser de intervjuade lärarna att det är med kontinuerlig bedömning i praktiska moment såsom laborationer i No-ämnena. Här upplever lärarna att det finns oklara delar avseende hur, när och var bedömning sker. Samtidigt som läraren skall bedöma har den också ett undervisningsuppdrag och ett säkerhetsansvar.

Skolverket lyfter med hänvisning till forskning inom området fram några faktorer som gynnar god sambedömning. Bland annat nämns att det är gynnsamt när lärare:

- fokuserar på att analysera och diskutera **konkreta elevexempel**,
- har en **tydlig struktur** för själva sambedömningssituationen (t.ex. fasta tider, lokaler och arbetsgång),
- har ett **tydligt ledarskap** i sambedömningsgrupperna ,
- deltar i sambedömning både inom den egna skolan och **med andra skolor**,
- använder **pågående elevarbeten** i sambedömningen, för att ge diskussionen ett ökat fokus på bedömningens formativa syfte,
- utgår från **elevexempel** som representerar en stor bredd av prestationer och elever med olika bakgrund,
- fördjupar diskussionen genom att använda tillgängliga **stödmaterial** på ett flexibelt sätt.

Förvaltningsledningen framhåller att en viktig del i arbetet vad gäller den likvärdiga bedömningen sker inom skolan genom den mängd av möten och utbyten som sker där. Arbetet kring sambedömning mellan skolor i

syfte att öka likvärdigheten sker genom ämnesnätverk och andra medarbetar- och chefsforum samt genom specifika riktade förvaltningsövergripande insatser.

lakttagelse

Utifrån de faktorer som listas ovan är intrycket att det finns möjligheter för nämnden att framförallt tydliggöra vikten av ledarskapet och strukturen vid nätverksträffarna. Skolverket belyser vidare vikten av att utgå från konkreta elevexempel vid sambedömningen för att synliggöra olika sätt att uppfatta kriterier och kravnivåer.

Betyg

Enligt läroplanen ska läraren inför betygssättningen göra en allsidig bedömning av elevernas kunskaper och jämföra dessa med de krav som anges i kunskapskraven. Skolverket framhåller att samverkan mellan lärare och sambedömning förbättrar förutsättningarna för att bedömningen och betygssättningen ska bli likvärdig.

Förvaltningen framhåller att den kontinuerligt följer hur betygen ser ut mellan skolor, inom skolor och mellan ämnen. Mycket sker inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Återkommande i granskningen lyfts betygssättning i årskurs 6 och 7 fram som ett utvecklingsområde. En generell uppfattning från lärare och rektorer är att lärarna är försiktiga och sätter lägre betyg än elevernas kunskapsnivåer av rädsla för att behöva sänka betyget i årskurs 8 eller 9. Lärarna är samstämmiga i att hela betygsspektrumet A-F inte används fullt ut. Det framhålls att det är en pedagogisk utmaning att förklara för föräldrarna hur betygssystemet fungerar. Vidare anser en del lärare att de inte känner eleverna tillräckligt väl första terminen på en ny skola för att sätta ett rättvisande betyg.

Förvaltningsledningen delar uppfattningen att betygsättningen i åk 6 och 7 riskerar att inte vara helt rättvisande. Det betonas att förvaltningens utvecklings- och kvalitetsenhet jobbar aktivt med att medvetandegöra och stärka pedagogerna i bl.a. dessa årskurser i betygssättningen. Pedagogerna måste våga se vad eleverna faktiskt kan i relation till styrdokumentet. Arbetet sker genom föreläsningar och direkta insatser till pedagoger och rektorer.

lakttagelse

Betygsättning i årskurs 6 och 7 bedöms vara ett utvecklingsområde då det föreligger risk att lärare sätter för låga betyg i förhållande till elevernas kunskapsnivåer. Förvaltningen framhåller att åtgärder har vidtagit för att stärka pedagogerna i arbetet med bedömning och betygssättning.

Avvikelser mellan resultat på nationella prov och betyg

Nationella prov ska fungera som ett stöd för läraren och bidra till likvärdig bedömning och betygssättning i skolan. I bilaga 1 och 2 till denna rapport presenteras relationen mellan nationella prov och slutbetyg i årskurs 9 för läsåret 12/13 samt 13/14.¹

- Vi noterar att det finns skillnader mellan skolorna avseende relationen mellan prov och betyg vid enskilda år.
- På aggregerad nivå är relationen mellan prov och betyg i Jönköpings kommun i linje med rikets genomsnitt.

Vi vill betona att det inte går att dra några slutsatser utifrån enskilda år och enskilda årskullar. Skolverket skriver att det nationella provet i ett ämne inte kan täcka alla mål i kursplanen. Vid betygssättningen har läraren betydligt fler betygsunderlag och Skolverket framhåller även att det kan finnas skäl för läraren att ge ett annat betyg än vad eleven presterat på det nationella provet.

Elever med A på det nationella provet kan inte få ett högre slutbetyg. Skolor med en hög andel elever med A på provet kan av detta skäl få en låg andel med högre slutbetyg än provbetyg.

Det framgår i intervjuer med lärare och rektorer att det finns ett ("icke uttalat") tryck från media, föräldrar och från politiken att minska gapet mellan provresultat och slutbetyg.

Förvaltningen

Förvaltningen framhåller att en avvikelse mellan provbetyg och termins/slutbetyg i sig inte behöver vara ett tecken på en felaktig bedömning och betygsättning baserat på nationella provens syfte och form. Vidare uppfattar förvaltningen att rektorer och skolor är mycket medvetna om frågan kring relationen mellan prov och betyg samt att detta belyses i det systematiska kvalitetsarbetet. Stora avvikelser uppmärksammas av huvudmannen som följer upp det med den aktuella skolenheten.

Lärare och rektorer

I intervjuer med lärare och rektorer framgår att resultatet på nationella prov inte alltid är i linje med den kunskapsnivå eleven uppvisat i övrigt. Lärare betonar att nationella provet inte testar alla förmågor. Det finns dock en viss skillnad mellan ämnena. Generellt tycks engelsklärare anse att det finns en större överensstämmelse mellan provens utformning och kunskapskraven i ämnet engelska än vad lärarna i svenska och matematik uppfattar inom sina respektive ämnen. Vi noterar att det är störst andel elever som får lika betyg som provresultat inom just engelska, se bilagorna.

¹ I Skolverket publicerar årligen jämförelser mellan resultat på nationella prov och slutbetyg i årskurs 9. Se <http://siris.skolverket.se/>

lakttagelser

Vi noterar efter genomförda intervjuer att inom några enheter tycks det finnas en stor medvetenhet om relationen mellan prov och betyg samt att detta är en naturlig del av analysen i det systematiska kvalitetsarbetet. Dock framgår det i samtal med några lärare att de inte sett uppgifterna om relationen mellan prov och betyg (de data ur Siris/Salsa som användes som diskussionsunderlag under intervjuerna, se bilaga 1 och 2). Det tycks vara ett utvecklingsområde inom vissa enheter att lyfta detta till diskussion.

Det finns etablerade rutiner för sambedömning i olika former inom samtliga skolor. Det förekommer även sambedömning mellan skolor inom ramarna för ämnesnätverken. Den samlade uppfattningen är att det finns möjlighet för nämnden att utveckla arbetet med sambedömning mellan skolor i syfte att öka likvärdigheten.

Analysen av provresultat i förhållande till betyg har lett till en diskussion om likvärdighet som är viktig. Vi ser en risk för att betygsättningen inte fullt ut blir rättvisande som följd av att lärarna känner en press från media, föräldrar och politiken att sätta betyg som är i nivå med resultaten på nationella prov.

2.5 Likvärdig bedömning

I samtal med rektorer och lärare framhåller de återkommande att det sker ett arbete i att försöka hitta former för sambedömning mellan skolor men att det är ett utvecklingsområde.

- Ämnesnätverken tillkom bland annat för att öka likvärdigheten mellan skolor men dessa nätverk är självstyrande grupper genom respektive rektor som fungerar olika väl.
- En samstämmig bild efter genomförda intervjuer med lärare och rektorer är att likvärdigheten inom skolorna upplevs vara större än likvärdigheten mellan skolorna i kommunen.

- Det finns en osäkerhet hos lärarkollegiet och en uppfattning om att likvärdigheten kan/ bör öka mellan skolorna.
- Lärare framhåller en önskan om att utveckla arbetet med sambedömning både inom och mellan skolor.

Systematiskt kvalitetsarbete

Genom det systematiska kvalitetsarbetet fångar nämnden och förvaltningen upp avvikelser i resultat inom de kommunala skolorna.

- Rectorerna är delaktiga och gör analyser av sin verksamhet som förmedlas till det systematiska kvalitetsarbetet på huvudmannanivå.
- När det finns anledning sker fördjupad analys av eventuella avvikelser tillsammans med förvaltningsledning och respektive rektor.
- Frågor som uppstår i uppföljningsarbetet kan också bli underlag för diskussion i storgrupp vid rektorsträffar.

En följd av det systematiska kvalitetsarbetet är att nämnden satsat på intensivstöd till fyra skolor utifrån deras kunskapsresultat, värdegrundsresultat samt utfall i brukarenkäten. Stödet avser att förbättra skolornas resultat och därigenom höja lägstಾನivån och öka likvärdigheten i skolan. Förvaltningen avser att, genom skolutvecklingsledare, stödja rektorer och pedagoger i att leda sin egen utveckling vid de fyra skolorna.

lakttagelse

Nämnden gör många satsningar inom verksamheterna för att öka likvärdigheten i bedömningsprocesser och betygsättning. Vi bedömer att nämnden inte fullt ut säkerställt en likvärdig bedömning inom kommunen.

3. Diskussion och bedömning

Utifrån resultatet av genomförd granskning presenteras i följande kapitel en diskussion kring gjorda iakttagelser samt rekommendationer och förslag på utvecklingsområden.

De genomsnittliga meritvärdena i Jönköpings kommun stiger över tid precis som genomsnittet för riket. Samtidigt ökar inte andelen elever som når kunskapskraven i samtliga ämnen i Jönköpings kommun. Det finns belägg för att det finns en betygsinflation i Sverige vilket i sig inte är anmärkningsvärt. Intressant att reflektera över är varför inte betygsinflationen avspeglas på andelen elever som når kunskapskraven. Det ligger utanför denna gransknings uppdrag men det vore inte ett orimligt att om meritvärdena stiger över tid torde även andelen elever som når kunskapskraven öka. Så är inte fallet i Jönköping. Beror denna utveckling på att kraven på att nå godkänt har ökat? Beror det på en ökad segregering och att stigande meritvärden framförallt återspeglas i enskilda skolor i kommunen?

Viktigt för att åstadkomma en likvärdig betygssättning är att lärare värderar elevarbeten lika samt att lärare väger samman motsvarande betygsunderlag på lika sätt. Detta är alla inblandade väl medvetna om och kommunen arbetar kontinuerligt med dessa frågor. En exakt lika bedömning kommer inte att kunna uppnås. Det är emellertid en ständigt närvarande utmaning och därför är det väsentligt att betona vikten av det fortsatta arbetet i en granskning avseende betyg och bedömning. Det är angeläget att rektorer och lärare diskuterar bedömningar inom och mellan skolor. Nämnden har skapat möjligheter för ämnesnätverk där lärare från kommunens skolor träffas två gånger per termin, vidare diskuteras bedömningsfrågor på chefsmöten, i rektorsgruppen, det ges föreläsningar

för samtlig personal och inom skolorna finns arbetslag, ämneslag och personalkonferenser där bedömningsfrågor är återkommande.

I vår granskning konstaterar vi dock att skolorna kommit olika långt i bedömningsfrågorna. Formerna för sambedömning skiljer sig åt. Det finns väl etablerade rutiner för sambedömning inom några skolor, inom andra skolor ses det av lärarna som ett utvecklingsområde. Det står också klart att det finns möjlighet att utveckla sambedömningen mellan skolor, där ämnesnätverken är ett av flera forum för det arbetet. Framförallt är vårt intryck efter granskningen att de samtal som förs om bedömning i huvudsak avser hur enskilda elevarbeten värderas. Lärarna diskuterar i begränsad mån hur betygsunderlag vägs samman för att åstadkomma likvärdig betygssättning. Det är därför viktigt att lärarna diskuterar betygssättning utifrån kunskapskraven, elevernas visade kunskaper och resultaten från de nationella proven. Diskussionerna behöver också föras mellan skolenheter för att stärka likvärdigheten i betygssättningen inom kommunen.

Lärare och rektorer lyfter fram utmaningarna i att bedöma kontinuerligt och inte bara bedöma utifrån vad eleven presterar på prov. Det har framkommit i granskningen att det finns en risk för att lärare känner en press att sätta betyg som är i nivå med resultaten på det nationella provet. Det kan vara den enkla vägen ut för att undvika kritik från föräldrar och andra aktörer. Det är viktigt att nämnden aktivt tar ställning för en rättssäker och likvärdig bedömning och betygssättning.

I intervjuer framgår att ämnesnätverken kan/bör vara ett verktyg för att nå ökad likvärdighet i kommunen. Om nämnden anser att ämnesnätverken är ett bra forum för att öka likvärdigheten mellan skolorna bör nämnden öka sin styrning och kontroll över nätverken. Det krävs en större tydlighet avseende vad nätverken förväntas åstadkomma och prestera för verksamheten i stort gentemot sin egen och andra skolor.

Flera intervjuade är samstämmiga i att elevinflytandet är ett utvecklingsområde i organisationen. Särskilt framhålls utmaningar i att involvera eleverna i den initiala planeringsfasen och samtidigt hålla sig till kursplanen och centralt innehåll. Att prata om elevinflytande är en sak men att åstadkomma det i praktiken är svårare.

I granskningen gör vi bedömningen att betygssättningen i årskurs 6 och 7 är ett utvecklingsområde. Förvaltningen delar bilden och har initierat ett arbete i att stärka pedagogerna i arbetet med bedömning och betygssättning.

Svar på revisionsfrågan och rekommendationer

Den övergripande revisionsfrågan är:

Säkerställer barn- och utbildningsnämnden att betygssättning och bedömning inom grundskolan sker på ett ändamålsenligt sätt?

Vår bedömning är att barn- och utbildningsnämnden inte fullt ut säkerställer att betygssättning och bedömning inom grundskolan sker på ett ändamålsenligt sätt.

Utifrån vad som framkommit i granskningen lämnas följande rekommendationer och förslag på utvecklingsområden:

Barn- och utbildningsnämnden rekommenderas att:

- Förbättra likvärdighet avseende bedömning och betygssättning genom att
 - utveckla och förbättra arbetet med sambedömning mellan pedagoger inom ett specifikt ämne, både inom såväl som mellan skolor i kommunen
 - tydliggöra styrning och syfte med ämnesnätverken för att åstadkomma ökad likvärdighet avseende bedömning och betyg mellan kommunens skolor
 - fortsätta arbeta för en mer rättvisande och likvärdig betygssättning i årskurs 6 och 7 med anledning av den osäkerhet som finns i lärarkollegiet avseende om betygen är för låga i förhållande till elevernas kunskapsnivåer
- fortsätta arbeta för ett ökat elevinflytande samt att verka för en ökad samsyn kring begreppet elevinflytande och vad det ska innebära i praktiken
- arbeta för ökad måluppfyllelse inom grundskolan avseende ökning av andel elever med godkänt betyg i alla ämnen i årskurs 9, i linje med fullmäktiges beslut
- fortsätta att utveckla och stärka pedagogernas förmåga att kontinuerligt bedöma elevernas kunskapsutveckling.

Bilaga 1

Relationen mellan nationella prov och slutbetyg årskurs 9 läsår 2013/2014

Grundskolan – Relationen mellan nationella prov och slutbetyg årskurs 9												
	Svenska				Matematik				Engelska			
	Antal elever	Andel (%) elever med lägre, lika eller högre slutbetyg än provbetyg			Antal elever	Andel (%) elever med lägre, lika eller högre slutbetyg än provbetyg			Antal elever	Andel (%) elever med lägre, lika eller högre slutbetyg än provbetyg		
		Lägre	Lika	Högre		Lägre	Lika	Högre		Lägre	Lika	Högre
Riket, Samtliga	80 629	11,2	65,8	22,9	87 043	2,2	67,0	30,8	88 299	17,6	73,5	8,9
Riket, Kommunal	66 668	11,0	66,0	23,0	72 415	2,1	67,0	30,9	73 355	17,6	73,6	8,8
Riket, Fristående	13 961	12,3	65,0	22,7	14 628	2,6	67,3	30,1	14 944	17,6	72,7	9,7
Kommun, Samtliga	1 221	12,4	64,1	23,5	1 347	1,3	71,9	26,8	1 352	18,6	74,7	6,7
Kommun, Kommunal	1 012	10,8	64,9	24,3	1 099	1,3	72,3	26,4	1 101	16,8	76,0	7,2
Kommun, Fristående	209	20,1	60,3	19,6	248	1,2	70,2	28,6	251	26,7	68,9	4,4
Kommunala skolor												
Alfred Dalinskolan	141	10,6	63,1	26,2	161	1,2	82,6	16,1	163	9,2	82,2	8,6
Attarpsskolan 6-9	103	14,6	51,5	34,0	105	.	81,9	18,1	101	31,7	62,4	5,9
Flahultsskolan	127	5,5	59,1	35,4	125	0,8	51,2	48,0	123	7,3	80,5	12,2
Junedalsskolan	251	8,8	73,7	17,5	250	2,8	76,4	20,8	249	18,5	78,7	2,8
Ljungarumsskolan	118	6,8	62,7	30,5	105	1,9	67,6	30,5	119	5,9	88,2	5,9
Ribbaskolan	72	15,3	72,2	12,5	75	.	68,0	32,0	77	11,7	74,0	14,3
Rosenlundsskolan 7-9	83	22,9	62,7	14,5	115	0,9	73,9	25,2	107	31,8	62,6	5,6
Sanda idrottshögstadium	67	9,0	64,2	26,9	74	.	86,5	13,5	74	17,6	74,3	8,1
Stadsgårdsskolan	45	13,3	66,7	20,0	84	1,2	56,0	42,9	84	23,8	67,9	8,3
Fristående skolor												
Engelska Skolan i Jönköping	82	34,1	58,5	7,3	115	0,9	70,4	28,7	115	29,6	69,6	0,9
Grennaskolan GR	23	4,3	82,6	13,0	24	8,3	75,0	16,7	24	37,5	58,3	4,2
Kunskapsskolan Jönköping	18	.	61,1	38,9	22	.	50,0	50,0	22	.	95,5	4,5
Prolympia, Jönköping	65	9,2	55,4	35,4	68	.	70,6	29,4	69	23,2	68,1	8,7
Strandskolan	15	26,7	66,7	6,7	16	.	81,3	18,8	16	37,5	56,3	6,3

Bilaga 2

Relationen mellan nationella prov och slutbetyg årskurs 9 läsår 2012/2013

Grundskolan – Relationen mellan nationella prov och slutbetyg årskurs 9												
	Svenska			Matematik			Engelska					
		Andel (%) elever med lägre, lika eller högre slutbetyg än provbetyg				Andel (%) elever med lägre, lika eller högre slutbetyg än provbetyg				Andel (%) elever med lägre, lika eller högre slutbetyg än provbetyg		
	Antal elever	Lägre	Lika	Högre	Antal elever	Lägre	Lika	Högre	Antal elever	Lägre	Lika	Högre
Riket, Samtliga	81 181	10,4	66,4	23,1	86 704	5,3	74,1	20,6	87 663	18,4	73,8	7,8
Riket, Kommunal	67 960	10,4	66,5	23,1	73 051	5,1	74,2	20,7	73 727	18,4	74	7,6
Riket, Fristående	13 221	10,6	66,3	23,1	13 653	5,9	73,6	20,4	13 936	18,3	72,9	8,7
Kommun, Samtliga	1 103	7,8	60,6	31,6	1 263	5,1	74,5	20,4	1 262	16,3	73,9	9,7
Kommun, Kommunal	866	7	61,1	31,9	997	4,8	75,6	19,6	995	16	73,3	10,8
Kommun, Fristående	237	10,5	58,6	30,8	266	6	70,3	23,7	267	17,6	76,4	6
Kommunala skolor												
Alfred Dalinskolan	174	7,5	58	34,5	206	1,9	76,2	21,8	203	18,7	75,9	5,4
Attarpsskolan 6-9	87	4,6	57,5	37,9	89	4,5	75,3	20,2	88	21,6	62,5	15,9
Flahultsskolan	43	7	55,8	37,2	100	4	55	41	95	5,3	64,2	30,5
Junedalsskolan	218	11	63,3	25,7	218	8,7	80,3	11	219	32	63,9	4,1
Ljungarumsskolan	113	8,8	55,8	35,4	107	10,3	75,7	14	113	9,7	87,6	2,7
Ribbaskolan	95	.	74,7	25,3	94	1,1	81,9	17	95	1,1	85,3	13,7
Rosenlundsskolan	87	5,7	51,7	42,5	102	2,9	81,4	15,7	101	11,9	69,3	18,8
Stadsgårdsskolan	46	4,3	76,1	19,6	78	1,3	73,1	25,6	78	3,8	84,6	11,5
Fristående skolor												
Engelska Skolan i Jönköping	94	10,6	64,9	24,5	123	4,1	59,3	36,6	123	20,3	76,4	3,3
Grennaskolan	15	.	93,3	6,7	15	20	73,3	6,7
Prolympia, Jönköping	98	4,1	54,1	41,8	96	11,5	74	14,6	96	16,7	76	7,3
Strandskolan	20	25	55	20	20	.	100	.	21	9,5	76,2	14,3

About Deloitte

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee (“DTTL”), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Deloitte provides audit, tax, consulting, financial advisory, risk management, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. With a globally connected network of member firms in more than 150 countries and territories, Deloitte brings world-class capabilities and high-quality service to clients, delivering the insights they need to address their most complex business challenges. Deloitte’s more than 210,000 professionals are committed to becoming the standard of excellence.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.